

A hadtápvezetés rendszerének fejlődése⁴⁵

„Mi győzünk és győzni fogunk, mert van hátországunk és az szilárd.”

V. I. Lenin

*Írta: I. Golusko vezérezredes,
a Szovjetunió Fegyveres Erőinek Hadtáp-törzs Főnöke,
a hadtudományok doktora, professzor
(Megjelent: A Til i Sztabzsenyije 1981. évi 6. számában)*

II. Rész

Az 1942-es év második felétől a hadtápegységek vezetésének megszilárdítása és a frontok kommunikációs rendszerének hatékonyabb kibaszálása érdekében, új hadtápkörleteket jelöltek ki: a Dél-Nyugat-i és a Doni Frontoknak 250 km-es, a Sztálingrád-i Frontnak 400 km-es mélységgel. Mindezt az is indokolta, hogy a híradó eszközök és a vezetés szervei lehetővé tették a biztosító egységek és intézetek jelentős távolságra való elhelyezését a peremvonaltól. A Sztálingrád-i hadműveletre jellemző volt a *szolgálatok legteljesebb együttműködése és a különböző szállítóeszközök komplex alkalmazása*. A Dél-Nyugat-i és Sztálingrád-i frontok alapvető frontraktárjai a vasútvonalak mentén helyezkedtek el, azonban egy részük – anyagi eszközökkel a csapatokhoz közelebb, a csapatcsoportosítások tevékenységének főirányában voltak elhelyezve. Az egészségügyi biztosítás tervezése során figyelembe vették a *küüritési irányokat*, ahol szétbontakoztatták a mozgó szakkórházakat.

Csapataink harctevékenységei méreteinek növelésével a frontok hadtápbiztosításának megszervezésére mind nagyobb hatást gyakoroltak a *hadászati hadtáp szervei*. Például egy időben a Volga és Don között grandiózus csatával folyt a harc a Kaukázusért, ezért a Kaukázuson túli köztársaságokban szétbontakozott egy sor központi raktár, ami lehetővé tette operatívan megoldani a minden oldalú biztosítás kérdéseit.

Azért, hogy az Azerbajdzsán SZSZK területén levő központi raktárak vezetését megjavítsák, a katonai megrendelések és szállítások teljesítését ellenőrizték, a SZH Hadtápfőnöke 1942. augusztus 1-i parancsával létrehozták a *HM központi bázisát*. 1943 október havában az 1., 2., és 3. Ukrán Frontok ellátása érdekében a HM ellátó bázisa áttelepítésre került Sztálingrádból Harkovba.

Amikor a harctevékenységek országunk határain kívülre helyeződtek át, központi *átrakó körletek* működtek Varsóban, Demblinben, Krakkóban, Szegednél és másutt.

Az 1943-as év támadó hadműveleteiben néhány bázis és raktár elmaradt a csapatoktól, aminek az lett a következménye, hogy megnehezült az anyagok eljuttatása. Az akkori előírásnak megfelelően az előjáró kiküldönített az alárendelt egységekhez és magasabbegységekhez meghatározott mennyiségű anyagi eszköz-készletet, amelyeket az alárendeltek a saját szállítóeszközükkel szállítottak el. A csapatok gyors előrenyomulása következtében a front hadtáp nem tudott megbirkózni a feladattal, így elsősorban a szállítással. Ezzel kapcsolatban 1943 júniusától a GKO (Állami Honvédelmi Bizottság) határozatának megfelelően az *anyagi eszközök összes fajtájának* szállításáért – a hadosztálynál és az egységnél – az *előjáró hadtápfőnök a felelős*. Ez lehetővé tette az anyagok eljuttatásának *centralizálását*, ami jelentős szerepet játszott a Nagy Honvédó Háború befejező szakaszában.

A *hadtápvezetés formáinak és módszereinek javítása megkövetelte a hadtápvezetés szerveinek további tökéletesítését*. A GKO határozatával 1943 június 9-től megalakításra került a Hadtáp Főcsoportfőnökség. A VH hadtápfőnök beosztása helyett bevezetésre került a hadtáp főcsoportfőnök beosztás – aki egyidejűleg a Honvédelmi Népbiztos hadtáphelyettese is lett. Ugyancsak megalakításra került SZH hadtáptörzse, élén a hadtáptörzsfőnökkel, aki a hadtápfőnök első helyettese volt.

A Szovjet Hadsereg Hadtápfőnökének volt alárendelve: a Katonai Közlekedés Központi Csoportfőnöksége; a következő főcsoportfőnökségek: gépkocsi-szállító, közúti, hadbiztosí, élelmezési-ellátó, katona-orvosi; a csoportfőnökségek: üzemanyag-ellátó, állategészségügyi, a pénzügyi, az adminisztratív-gazdasági, a légénységi nyilvántartó, hadtáp és ellátó, valamint a katonai közlekedési akadémiák, a „Hadtáp és Ellátó” szerkesztősége és a személyügyi osztály.

Az SZH biztosítása és a hadtápvezetés tökéletesítése jelentős hatást gyakoroltak a szakfeladatok elvi megoldásának teljesen új formáira. Így a szállítóeszközök összes fajtái munkájának koordinálása és hatékonyabb alkalmazása érdekében a GKO mellett létrehozásra került a „Szállítási Bizottság” amely operatíván vizsgált és döntött a megoldandó kérdésekben, az SZH és a népgazdaság érdekeinek messzemenő figyelembevételével. Nem kevésbé nagy volt a jelentősége annak, hogy a frontok, hadseregek katona tanácsainak egyik tagját tették felelőssé a hadtáp munkájáért. Ez megnövelte a katona tanácsok szerepét a magasabbegységek és egységek anyagi biztosításában.

1943-ban kiadták a front hadtáp munkájának megszervezésére az utasítást és a szolgálatok tevékenységére egy sor segédletet és direktívát. Bebizonyította az előnyét az új szervezeti struktúra is, és többek között az is, hogy a hadtápszerveket megerősítették híradó eszközökkel.

Természetes, hogy a háború folyamán, különösen a harmadik időszakban tovább folytatódott a vezetés formáinak és módszereinek tökéletesítése. Felvetődhet a kérdés, hogy ez mivel indokolható? Mindenekelőtt a felhalmozódott tapasztalattal, a tisztek érettebbé váltak, és egyre nagyobb lehetőségek voltak a nagyobb hadműveletek minden oldalú biztosítására. Például a befejező időszakban mind gyakrabban alkalmazták a csapatok hadászati és hadművelési manőverét. Egyre sűrűbben alkalmazták a mozgó harcokci csoportokat, melyek gyorsan kijutottak az ellenség hadművelési mélységébe. Velük együtt hajtották végre a feladatokat a mozgékony és jól vezetett hadtáplépcsők is.

Mind gyakrabban hajtottak végre manővereket harcokcsizó és összefegyvernemi seregetestekkel a frontok és a hadászati irányok között. Ezek megköve-

telték az óriási hadtáp erők és eszközök manővereit, felhasználva a vasúti és a közúti szállítást is.

Néhány hadműveletben előfordult, hogy a fronthadtáp két-három esetleg négy lépcsőben települt, természetesen biztosítva a szilárd vezetést. Különösen fontos követelmény volt a hadműveletek előkészítése időszakában a csapatok és a hadtáp rejtett vezetése és a hadműveleti álcázás rendszabályainak szigorú betartása.

G. K. Zsukov, a SZU marsallja koordinálta az 1. és 2. Belorusz frontok tevékenységeit és erről így ír az „Emlékek, gondolatok” című könyvében: „Gigantikus munkát végzett a fronthadtáp, biztosítva a harci technika, lőszer, üzemanyag és élelmiszerek gyors rejtett szállítását és eljuttatását a csapatokhoz. A terep és más nehézségek ellenére mindent az előírt időpontra végrehajtottak. Mindkét front csapatai időben ellátásra kerültek a harctevékenységek megvívásához szükséges összes anyagi eszközökkel.”

A hadászati műveletekben a közelebbi és távolabbi feladatok teljesítése rendszerint hadműveleti szünet nélkül történt. Ez a tény megkövetelte az előrelátást a hadtápbiztosításban, elsősorban az anyagi készletek időbeni létrehozását a fontosabb irányokban. Szükségessé vált a hadtápvezetési pontok létrehozása a hadműveleti és csapathadtáp tagozaton felül is, így a frontoknál és a hadászati irányokban tevékenykedő operatív csoportoknál, melyek a helyszínen szervezték a hadtápbiztosítást. Például a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállásának képviselői (G. K. Zsukov, A. M. Vasziljevskij és mások), amikor a helyszínen készítették elő a hadműveleteket, – rendelkeztek a Vezérkartól, a Hadtáptörzstől kikülönített operatív csoportokkal, főnökségekkel. A japán csapatok Távol-keleti szétverése során a Hadtápfőnökség operatív csoportját V. Vinogradov altábornagy vezette.

A harctevékenységek áthelyezése a Szovjetunió határain túlra új feladatok felmerülését hozta, például: az európai országok vasút-, közútjainak vízi útjainak felhasználása; új módszerekkel kellett feldolgozni a helyszíni mezőgazdasági terményeket; részt venni a felszabadított országok gazdaságainak helyreállításban stb.

Az anyagi eszközök a szovjet vasútról a nyugat-európai vasutakra történő átrakásának irányítására létrehozták a központi átrakó hadtápbázisokat. Az anyag átrakásokon kívül foglalkoztak a sebesültek és betegek átrakásával is. A felszabadított országok népeinek nyújtott segítségben, így a gazdaság helyreállításában, a szállítási munkákban segítséget nyújtottak a Szovjet Hadsereg Hadtápfőnöke mellett működő speciális csoportfőnökségek – vezető szervek. Például Románia olajkörzeteinek helyreállítására csoportfőnökséget (kezdetben operatív csoportot hoztak létre). Az Észak-Szilézia-i, Dél-Szilézia-i és a Dombrovk-i szénmedencékben a termelés felújítására Sziléziában egy csoportfőnökséget szerveztek.

Ezek és más intézkedések (politikaiak és államiak egyaránt az SZH hadászati, hadműveleti és csapathadtáp keretei között valósultak meg) lehetővé tették valamennyi szolgálatnál végrehajtani a feladatokat, segítséget nyújtani a felszabadított körzetek lakosságának, a partizánmozgalmaknak saját területen és más országokban is.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a hadtáppal szoros együttműködésben valósult meg a technikai szolgálatok vezetése. Ebben az időben ezek a szolgálatok – tűzfegyverzeti, páncélos technikai, műszakj és mások az SZH harci potenciával együtt évről évre fejlődtek. A technikai szolgálatok nagy és fontos munkát hajtottak

vége: helyreállítottak és visszaküldtek a csapatokhoz több mint 304 ezer tüzérségi eszközt, 20 364,9 ezer lövész-aknavető fegyverzetet és megjavítottak több mint 622 ezer harckocsit és önjáró löveget.

Ennek a munkának a megszervezésére a központi, a hadművelési és csapat-hadtápban megfelelő vezető szervek, javító egységek és intézetek voltak. Munkájukat egységes elvek szerint végezték. Így a frontok (hadseregek) parancsnokai által kiadott direktívák valamennyi biztosító egység részére meghatározták az egységes hadtápsáv-határokat, vasúti irányokat, katonai gépkocsiutakat.

Egyidejűleg meghatározták a létrehozandó készletek nagyságát, a megalakítás idejét, a fogyasztás mérvét, megtervezték azok központi szállítását, a sebésültek és megrongálódott technika evakuálását, őrzését és védelmét.

Ily módon a hadtáp és a technikai biztosítás szolgálatai vezető szervben egyesültek, mely kapcsolatos a front, hadsereg és hadosztály hadtápsávjaiban az erők és eszközök felépítésének egységes elvével, rendszerével, tervszerűen felhasználták a kommunikációs és szállítóeszközöket az után és hátraszállításra, közös volt az őrzés-védelem megszervezése, egyeztetett volt az erők és eszközök telepítése, áttelepítése, amelyek következtében sikeresen végrehajtották a feladatokat.

A fentieket megkövetelte a csapatok hadtápbiztosításának egységes tervezése, mely tükröződött a hadtápdirektívákban (parancsokban), a fegyvernemi és szolgálati ág főnökök intézkedéseiben. Ezek a parancsok (direktívák) az alapos feladattisztázás, a körültekintő helyzetértékelés után készültek el, aláírta a parancsnok, törzsfőnök és parancsnok hadtáphelyettes. Bennük meghatározásra került: hol és mikor kell összpontosítani a fő erő kifejtését, melyik hadtápsávban (körzetben) kell szétbontakoztatni az erőket és eszközöket, azok áttelepülésének rendje; a kommunikációs hálózat fenntartásának és továbbfejlesztésének rendje a hadművelet folyamán. Ugyancsak meghatározták a készletek létrehozásának idejét, fogyasztási normákat, az utánszállítás rendjét, a csapatok egészségügyi, technikai biztosításának feladatait, az őrzés-védelem és vezetés feladatait, a hadtáp készenlét idejét.

A fenti dokumentumok alapján a fegyvernemi és szolgálati ág főnökök tervezték a saját munkájukat.

A hadtápvezetés és együttműködés más szolgálatokkal gazdag tapasztalatainak elemzése azt bizonyítja, hogy a Nagy Honvédő Háború tapasztalatait napjainkban is figyelembe kell venni.

A háború utáni időszakban jelentősen megváltozott az SZFE technikai felszereltsége, struktúrája, a korszerű hadműveletek előkészítésének és megvívásának nézetei. A minőségi változások hatására az összes hadtáp és technikai szolgálatok szerepe jelentősen megnövekedett.

Napjainkban a szolgálatok objektív fejlődését belül a szakosodás, kívül a végrehajtandó feladatok méretei határozzák meg. Nem véletlen, hogy a tradícióktól eltérően megjelentek az új technikai és szakszolgálatok.

Ez az adott folyamat teljes mértékben törvényszerű. A tudomány és technika viharos fejlődése indokoltá teszi a korszerű fegyverzeti eszközök alkalmazási elveinek, a kiszolgálása új módszereinek a megvalósítását a hadműveletekben és harcban. Ezzel kapcsolatban állandóan tökéletesíteni kell a korszerű feladatok megoldásának módszereit, elveit, többek között a hadtápvezetést, mely kétségkívül maga után vonja a régi tapasztalatok értékelését és átértékelését.

Az elmúlt háború éveiben megvalósított hadtápvezetést és a korszerű követelményeket értékelve, nézeteink szerint a következő alapvető következtetéseket lehet levonni.

Mindenek előtt hangsúlyozni szükséges, hogy a hadtáp teljes szétbontakozásának stratégiája, mely az elmúlt háború kezdetén az alapot képezte (a veszélyeztetett időszak számításaiban), napjainkban új minőségi tartalommal rendelkezik, ami indokolttá teszi, hogy a hadtáp olyan állandó készenletben legyen, amely garantálja a feladatok sikeres végrehajtását, bármilyen bonyolult helyzetben.

Az SZKP aktív harca a békéért és a leszerelésért, a fegyverkezési verseny megszüntetéséért lehetővé tette a szovjet népnek az elmúlt 36 év alatt a békés építőmunkát. A szocializmus vívmányainak megbízható védelmezője, a föld békéjének biztosítója a mi dicső Fegyveres Erőink. L. I. Brezsnyev a XXVI. kongresszus előadói pulpitusáról kifejezte szilárd meggyőződését abban, hogy az SZFE biztosan állnak a béke és a szovjet nép alkotómunkájának őrségén.

Kétségtől, hogy az SZKP békeszerető politikája, a SZU védelmi képességéről való állandó gondoskodása és a földkerekség békeszerető erői visszatartják az imperializmus agresszivitását. Az imperialista reakció élezi a nemzetközi feszültséget és egyre jobban készül a háborúra. Az ilyen feltételek között szükséges a meggyőződés, az SZFE és annak hadtápjá harcükszükségének fokozása és biztosítani az agresszor azonnali visszaverését.

Szükséges értékelni a háború kezdetén a hadtáp munkájának bonyolultságát. Gondosan kell értékelni és továbbfejleszteni a fejlett szocialista társadalom és népgazdaság potenciális előnyeit a kapitalista gazdaság felett.

Az elmúlt háború tapasztalata rámutatott, hogy a szocialista gazdaság főlénye lehetővé tette a szovjet népnek, Fegyveres erőinek az SZKP irányításával gyorsan pótolni az első nagy anyagi veszteségeket, leküzdeni a hadtáp szétbontakoztatásának nehézségeit és nagyon rövid idő alatt mozgósítani az összes erőt az ellenség szétverésére, túlszárnyalni a hitleri Németországot a termelésben, kiűzni a SZU területéről a betolakodókat és felszabadítani a fasiszta iga alól egy sor országot.

Korszerű viszonyok között a népgazdaság fejlesztésének, strukturális és szerkezetbeli problémák fokozatos közelítése, megoldása, az egységes szocialista elveken tekinthető fő tényezőnek, mely egyben meghatározza a hadtáp anyagi-technikai bázisa állandó harcükszükségének szükségességét.

A hadtáp készenletének fontos feladata az anyagi eszközkészletek fenntartása. Figyelembe véve az anyagi eszköz készletek szükségességét a háború utáni időszakban, mely kapcsolatos a Fegyveres Erők összes haderónemeinek, fegyvernemeinek teljes gépesítésével, motorizálásával, a harctevékenységek megnövekedett méreteivel, feszítettségével, egyre nyilvánvalóbb, hogy a szükséges anyagi eszközök csak óriási számokkal fejezhetők ki. Ezért az optimális készletek létrehozásának kérdését tudományos alapon kell megközelíteni. Az SZFE vezetésének további tökéletesítése kétségtől ezek és más kérdések megoldásától függenek.

Mint az elmúlt háború tapasztalata rámutatott, a centralizált vezetés elve a hadtáp valamennyi tevékenységének szférájában a meglévő erők és eszközök hatékony, effektív, szabályos és optimális felhasználására irányul. A várható harctevékenység intenzitása, az egyre korszerűbb harci eszközök megjelenése következtében a hadtáp és a biztosító szolgálatok centralizált vezetésének problémáját kell megoldani komplex és célirányos alapon. Ezt a következők indo-

kolják: objektív szükségképpen szembe kell állítani a hadtápvezetés operatív és effektív módszereit az új tömegpusztító fegyverekkel, amelyek egy időben nagy veszteséget képesek okozni. Ez megköveteli a csapatok és a hadtáp harcászati szükségének gyors helyreállítását. Másodsor: a csapatok hatalmas anyagi eszköz szükségletei, jelentős veszteségek és rombolások a harctevékenységek körzetében megkövetelik ezeknek a feladatoknak hatékonyabb megoldását kevesebb számú hadtáperővel és eszközzel.

Ez így érthető is. Figyelembe véve az óriási anyagi eszköz szükségletet és a veszteséget a korszerű háborúban, ezért a szükséges hadtáperőket és eszközöket nem szabad százalékos arányban növelni. Ezeknek a feladatoknak a megoldására keresni kell a szervezeti struktúra, a technikai felszerelés tökéletesítésének és a Fegyveres Erők hadtápbiztosításának korszerű módszereit, még egészében véve is. Egyik ilyen irány a szervezeti felépítés és a hadtápegységek és intézetek áttelepítése, azaz alapvető feladatok helyes megoldása, a kommunikációs hálózat helyreállítása és kiszolgálása, az őrzés-védelem, tömegpusztító fegyverek elleni védelem és a különböző anyagi és technikai szolgálatok vezetése az alapvető biztosítási ágak szerint, parancsok alapján és azok szerint való ténykedésük.

Mindezeket kétségtávolan sikeresen akkor lehet teljesíteni, ha megfelelő mélységgel tanulmányozzuk a katonai gazdálkodás, a Fegyveres Erők hadtápbiztosításának gazdag tapasztalatait, elsősorban az elmúlt háborúban megszerzetteket, tanulmányozzuk a gyakorlatokat, a hadtáp gyakorlati munkáját a háború utáni időszakban és hadművészet korszerű elveit és széles körben alkalmazva a vezetés legújabb eszközeit, elsősorban az automatizált rendszereket.